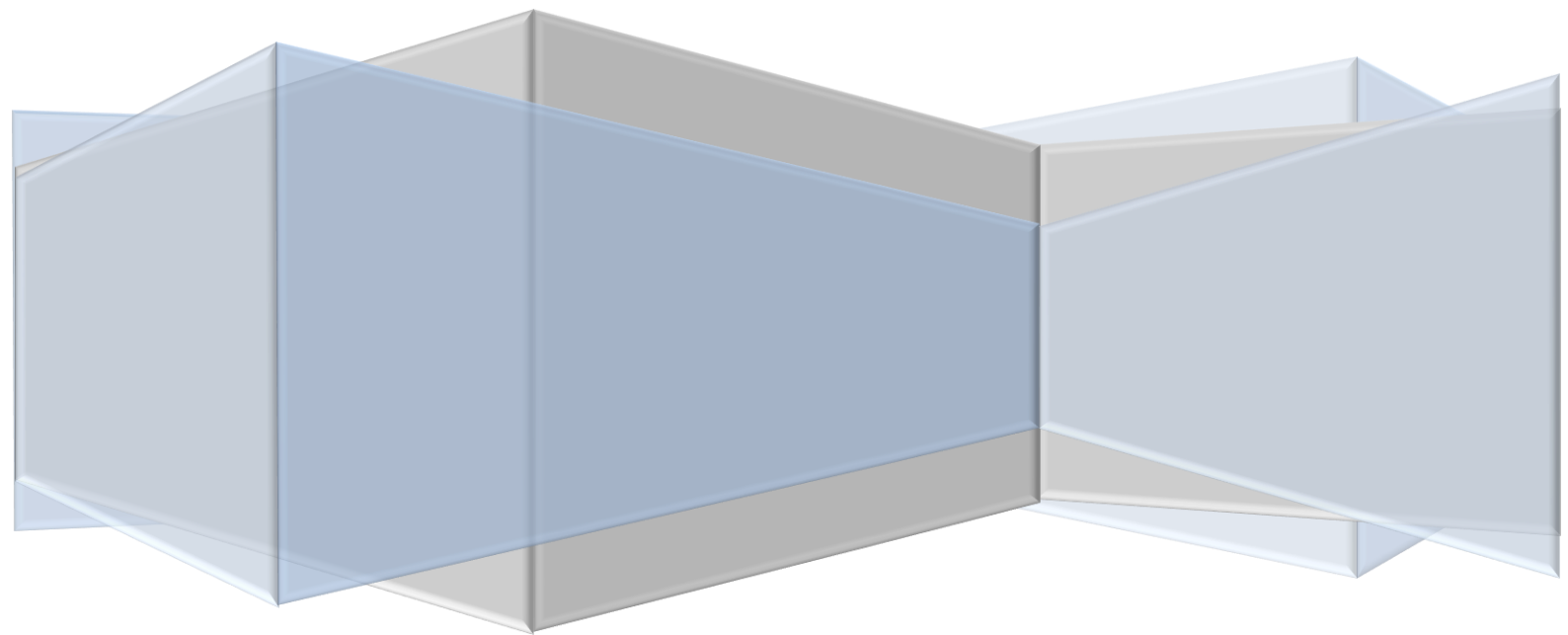

A skót függetlenedési törekvések előzménye, jelene és lehetséges jövőbeli alternatívák

OTDK 2014

Bevezetés.....	3
1. Angol-skót ellentét történelmi előzményei.....	4
1.1 Nagy-Britannia létrejöttéig vezető út.....	4
1.2 Az unió és az Egyesült Királyság létrejötte	6
1.3 Skócia helyzete az ipari forradalom idején.....	7
1.4 A skót nacionalizmus és munkásmozgalom kezdetei.....	8
1.5 A Skót Nemzeti Párt születése.....	9
2. A Skót Nemzeti Párt megerősödése és a skót identitás alakulása	10
2.1 A Skót Nemzeti Párt függetlenségi törekvései	10
2.2 2011 a választási áttörés éve.....	14
2.3 A népszavazás kiírásának körülményei	15
2.4 Fehér könyv	15
2.5 A skót nemzeti identitás.....	16
3. A népszavazás lehetséges következményei	17
3.1 Az olajvagyon kérdése	17
3.2 Az önálló skót állam költségvetési helyzete az IFS jelentés alapján.....	18
3.3 A brit államadósság megosztása és az angol font használatának kérdése	19
3.4 A skót bankszektor helyzete és a „skót jóléti állam” lehetősége	21
3.5 A királyi birtokok helyzete Skóciában.....	22
3.6 Skócia és a NATO	22
3.7 Skócia és az Európai Unió.....	23
Konklúzió	24
Felhasznált források	25

Bevezetés

Dolgozatunk témája a skót függetlenedési törekvések előzménye, jelene és lehetséges jövőbeli alternatívái. Az általunk választott témát azért tartjuk aktuálisnak, mert ez a kérdés alapvető hatással lehet az Európai Unió tagállamainak viszonyára, és az Európai Unió működésére. Amennyiben sikeres lenne ez a népszavazás, úgy ez gyújtópontja lehet más népcsoportok függetlenedési törekvéseinek is, ugyanakkor ennek a kudarca szintén nagy hatással bírhat az Unió egészére.

Először az angol-skót ellentét történelmi előzményeit mutatjuk be, az egymással vívott nagy jelentőségű csatákat, háborúkat. Ezután a Nagy-Britannia létrejöttéig vezető út fontosabb állomásait említjük meg. Elemezzük, hogy az unió és az Egyesült Királyság létrejötte milyen hatással volt Skóciára, valamint, hogyan fogadta az egyesülés tényét a skót társadalom, miket tekintettek előnynek és milyen hátrányuk származott az unió megalakulásából. Skócia helyzete az ipari forradalom idején élte fénykorát, hiszen a forradalom Angliából indult ki, így a kedvező hatásai fellendítették a skót ipart és egyéb ágazatokat. Az iparosodás következtében megalakultak Skócia területén is az első munkásmozgalmak, melyeknek célja a választójog kiterjesztése volt. A 19. század végén újfent megélné a skót nacionalizmus, az elszakadási törekvések előtérbe kerültek. A két világháború között értelmiségiek csoportja megalakította a Skót Nemzeti Pártot, amely az idő elteltével egyre nagyobb támogatást szerzett. A párt legfőbb célja az önállóság kivívása.

A második rész a napjainkban zajló függetlenségi törekvéseket tárgyalja. A különböző pártok hozzáállásának bemutatása az önrendelkezés kérdésében. Ismertetjük az 1979-es devolúciós népszavazás kudarcának okait, valamint azt, hogy a Margaret Thatcher által vezetett párt hatalomra kerülése milyen hatással bírt az függetlenedési törekvésekre. Végül, az ezredforduló előtti évtizedben sikerült kiharcolniuk a skótoknak, hogy önálló parlamenttel rendelkezessenek. Említést teszünk a devolúciós törvénytervezet sarkalatos pontjairól, hogy milyen a westminsteri parlament által megfogalmazott kikötéseknek kellett megfelelniük a skótoknak. Kiemeljük a Skót Nemzeti Párt programját, amely párt a 2011-es választáson elsőprő fölényrel nyert és politikáját a kivárás jellemezte. A párt kampánnyal kísérelt meg minél nagyobb tömegeket megnyerni a népszavazás kiírása előtt az elszakadás ügyéért. Bemutatjuk a népszavazás kiírásának körülményeit és annak szabályzatát. Kitérünk a Fehér Könyv főbb pontjaira, amely a függetlenedéssel bekövetkező változásokat mutatja be, ezúton próbálva megnyerni a témában tartózkodókat. Ugyancsak említést teszünk a skótok nemzeti

identitásának alakulásáról, illetve az azt leginkább meghatározó ősi gael nyelv reneszánszáról, a kétnyelvűség bevezetéséről a közigazgatásban és az oktatásban.

A harmadik rész az önálló skót állam kapcsán felmerülő lehetséges problémákkal foglalkozik. A politikai és a gazdasági dimenziót egyaránt vizsgálva. Kiemelve az olajvagyon megosztásának kérdését valamint az elszakadással járó államadóság megosztásának ügyét. Továbbá a királyi birtokok helyzetét a független Skóciában. Az IFS tanulmányának segítségével elemezzük Skócia költségvetési helyzetét valamint az angol font elvesztésével járó következményeket a skót bankrendszer szempontjából. A fellépő legfontosabb politikai kérdések kapcsán pedig a Nagy Britanniával, a NATO-val valamint az Európai Unióval kapcsolatos viszony alakulásának lehetőségét. Összegzésként pedig bemutatjuk, hogy milyen következményei lehetnek a népszavazás sikerének az Európai Unió egésze szempontjából és a hosszú távon is sikeres skót állam jövőképét.

1. Angol-skót ellentét történelmi előzményei

1.1 Nagy-Britannia létrejöttéig vezető út

Az egységes skót államot Kenneth McAlpin hozta létre a 9. század közepén. Nem csak az ország politikai értelemben vett egyesítésére törekedett, hanem nemzeti szimbólumok létrehozására is, amelyek a későbbi független Skóciát fogják jelképezni és egyben biztosítani. Mindemellett az egyházat is alapjaiban erősítette meg. McAlpin ideje alatt vált a Scone-i kő a skót politikai függetlenség legjelentősebb jelképévé. Az uralkodó halála után megkezdődtek a trónért folyó harcok és ez anarchiához vezetett az ország egész területén, kiéleződtek az ellentétek az angol és skót nép között. Csak a 11. század elején trónra kerülő királynak sikerült újra egyesíteni Skóciát, ám az ő halála után újabb viszályok törtek ki és egyre inkább előtérbe került az angol-skót ellentét is (Grüber, 2000).

Az angol uralkodó, Hódító Vilmos megtámadta Skóciát és győzelmet aratott a seregeivel, így a skót királyt a hűbéresévé tette, ezért kialakult a két állam között az alá-fölérendeltségi viszony, amely több évtizedig befolyásolta a skót állam történelmét. A 13. század vége felé teret nyert Skóciában a római katolikus egyház, ami az elkövetkezendő évszázadokban az egyházi funkciók mellett az Anglia elleni harcokban vállalt nagy szerepet, egyben a függetlenség egyik nemzeti jelképévé is vált. Az angol-skót ellentét tovább

erősödött, míg a 13. század végén I. Edward angol király legyőzte Skóciát és katonai gyarmattá minősítette. Ez vezetett végül a William Wallace által vezetett népfelkeléshez az angol uralom ellen, amelyben a skótok győzelmet arattak az angol csapatok felett. A csata sikerének következtében a skót függetlenség 300 évig biztosítottá vált. 1320-ban az Arbroath-i kiáltványban megfogalmazták Skócia nemzeti függetlenségét.

A következő három évszázadban a skót állam aranykorát élte; megalapították az első egyetemeket, felvirágoztattak egyes művészeti ágak. A katonai győzelmeknek köszönhetően nem csak a kereskedelem, hanem az ipar is jelentős fejlődésnek indult. A 16. századi skót történelemben a reformáció jutott fontos szerephez. A reformáció elterjedését a legbefolyásosabb prédikátor, John Knox és az arisztokrácia földbirtoklási igénye segítette elő. A 17. század elején I. Erzsébet angol királynő halála után, VI. Jakab skót király I. Jakab néven angol király lett, mivel az uralkodónő utód nélkül hunyt el. I. Jakab Londonba költözött, hogy onnan irányíthassa a perszonáluniót, aminek természetesen megvoltak a maga pozitív és negatív hatásai is. Pozitívumnak tekinthető, hogy a skót parlament és egyház intézményébe nem avatkozott be az uralkodó, valamint egy időre az angol-skót katonai harcok megszűntek, így mindkét ország fejlődhetett, mert a harcra fordítandó pénzt az ipar és a kereskedelem, illetve a mezőgazdaság fejlesztésére tudták fordítani. A legnagyobb hátrányt az okozta a skót állam szempontjából, hogy továbbra is alárendelt szerephez jutottak; és az állam területén begyűjtött adó nagy része Londonba került és nem csak a skót állam részesedett belőle; így Skócia továbbra is elmaradottabb volt, mint Anglia. I. és II. Károly uralkodása alatt újabb konfliktusok alakultak ki az angolok és skótok között; kitört a polgárháború Angliában, ami végül úgy zárult, hogy Oliver Cromwell az 1650-es évek legelején elfoglalta Skóciát és Írországot is, majd mindkét államban katonai diktatúrát vezetett be (Grúber, 2000). Ez az időszak az, amikor legelőször beszélhetünk egy egységes Skóciáról és Angliáról, mivel Cromwell egységesen kormányozta mindkét államot. Cromwell halála után újra felerősödtek az ellentétek, ami miatt állandóan háború veszélye állt fenn, aminek csak Orániai Vilmos trónra lépése vetett véget. A skót parlament támogatta az új uralkodót, aki a támogatásért cserébe hálája jeléül a parlament és az egyház jogait is visszaállította, nem kezelte alárendeltként az államot, tehát kijelenthetjük, hogy az 1680-as évek végére Skóciának sikerült a viszonylagos politika függetlenségét visszanyernie, de az új uralkodó a vallás terén már kevésbé bizonyult toleránsnak.

A 18. századra az állam megosztott volt; nem csak vallási, hanem gazdasági szempontból is. Habár a politikai függetlenségét sikerült továbbra is megőriznie, így ennek

megfelelően Londontól eltérő nemzeti célokat kiszolgáló politikai intézkedéseket kezdtek kidolgozni. Megpróbálták kitörni a kis skót piacról, ami erőteljesen korlátozott volt, így legfontosabb céljá vált, hogy gyarmatokat szerezzenek, akikkel majd kereskedelmet folytathatnak, így kiszélesítve a kereskedelmi kapcsolatokat. Ez a törekvés kudarcba fulladt, így más utat kellett találni a piac kiterjesztésére. Mivel egyre több nehézséggel kellett szembenézni a gazdaságban, így a nemzeti érzelmek és a függetlenségi törekvések megint csak felerősödtek (Pittock, 2012).

1.2 Az unió és az Egyesült Királyság létrejötte

Az 1700-as évek elején több tárgyalás is lezajlott az esetleges egyesülésről az angol és a skót parlament között, de ezek nem jártak sikerrel, sőt további konfliktusokhoz vezettek a két nép között; ugyanis Skóciában egyesülésellenes törvényeket hoztak, amelyek inkább a függetlenségi politikát támogatták. Ezzel párhuzamosan Angliában is skótellenes törvények léptek hatályba, így a közös megegyezés az egyesítésről egyre távolibbnak és megvalósíthatatlanabbnak tűnt. Ennek ellenére 1707-ben hosszas tárgyalások után sikerült megegyezni és mindkét parlament aláírta az Egyesülési Törvényt, ami egyből meg is osztotta a skót társadalmat. Miközben a társadalom egy része racionális szemmel a gazdasági érdekeket szem előtt tartva a törvény aláírása mellett állt, ettől remélve a fejlődést a gazdaság különböző területein, addig a népesség másik fele tüntetett a jogszabály elfogadása ellen. Az Egyesülési Törvény kimondta a saját pénz verésének, a skót jogrend használatának és az egyház működésének a jogát, így biztosítva ennek a három fontos skót intézménynek a továbbélését. Negatívum, hogy beszüntették az önálló skót parlament működését, de kompenzációként az angol parlament alsóházában és a Lordok Házában is kaptak helyet skót képviselők, hogy a nép érdekeit szem előtt tartva megpróbálják az akaratukat érvényesíteni. Az Egyesülési Törvény által, 1707 után megszűnt a szuverén Skócia és Anglia és az újonnan létrejött államot Nagy-Britanniának nevezték; kialakult egy új alkotmányos rend, ami a mai napig befolyásolja az angol-skót viszonyt. Az Unió legfontosabb előnye gazdasági szempontból az angliai piacra való betörés, valamint a szabad kereskedelem a két ország között; így Skóciának lehetősége nyílt kereskedni Anglia gyarmataival is. Skócia a főbb intézményeit megtarthatta, habár saját parlamentje nem működhetett tovább, de így is kaptak érdekképviselési jogot az angol parlamentben. A jogszabályt ellenzők szerint a fejlettebb

Angliával való szabad kereskedelem nem csak előnyökkel járt, hanem káros hatással volt a kevésbé fejlett skót iparra (Soule, Leith, Steven, 2012).

Az Unió megalakulása után is akadtak felkelések a skót oldalon, amelyek vallási okokra is visszavezethetők, viszont túlnyomó részben a gazdasági problémák okozták a feszültségeket a só- és az italadó miatt. Ezek a konfliktusok megkérdőjelezték, hogy meddig tartható fent az Unió működése (Grúber, 2000).

1745-ben az angolok legyőzték a lázadó skótokat, majd betiltották a skótok hagyományos nemzeti szimbólumait, mint például a skót szoknyát vagy a dudát, de a leginkább fájó intézkedés a hagyományos földtulajdonlás eltörlése volt. A 18. században a kapitalista mezőgazdaság eljutott Skóciába, lassan kialakult a modern közigazgatás is. Megjelentek a hittérítők és az angol nyelvű tanárok is, akik megpróbálták elősegíteni illetve felgyorsítani a skót kultúra hanyatlását. Ezen intézkedések miatt, valamint a katonai erőszak következtében több ezer Skót-Felföldön élő döntött az emigrálás mellett, így bizonyos területek elnéptelenedtek. Fő letelepedési céljuk Kanada, Új-Zéland és Ausztrália volt (Grúber, 2000).

1.3 Skócia helyzete az ipari forradalom idején

A 18. század közepétől Skócia újabb fénykorát élte az Angliából kiindult ipari forradalomnak köszönhetően. Gyors ütemű fejlődésnek indult a textilkereskedelem, a szénbányászat, az acélipar és a szövőipar. Az ipari forradalom egyik legfontosabb találmánya, James Watt gőzgépe a skót nemzetnek köszönhető. A jelentős iparosodás következtében új munkahelyek létesültek, megnőtt a munkaerő iránti igény, amit a skót népesség nem tudott maradéktalanul kielégíteni, így megjelentek az ország területén az ír munkások. Az ipari forradalom idején egyre inkább nyilvánvalóvá vált, hogy az Angliával megkötött egyezségnek jelentős gazdasági előnyei vannak. Ebben az időszakban felerősödtek a regionális különbségek Skócián belül; egyre nagyobb szakadék alakult ki az Alföld és a Felföld között. A modernizációs folyamatok a gazdaságban, a politikában és a társadalomban leginkább az Alföldön összpontosultak. A felföldi gazdaság elmaradottabb volt, mivel az éghajlati viszonyok felettébb kedvezőtlenek, így mindenféle természeti csapás különösen érzékenyen érintette. Az itt élőket gyakran veszélyeztette az éhínség, hiszen a mezőgazdasági termés hamar elpusztult a rossz körülmények miatt (Harmat, 2010).

1.4 A skót nacionalizmus és munkásmozgalom kezdetei

Az iparosodás idején alakult ki a tömeges skót munkásosztály, ami jelentős mértékben megváltoztatta a társadalom szerkezetét. A munkás réteg főként a nagyobb városokban alakult ki, például Glasgowban, Edinburghben és Aberdeenben. Mivel az ipari forradalom kiindulási pontja Anglia volt, így a munkásrétegek is itt alakultak ki legkorábban, ezzel együtt megjelentek a munkásmozgalmak is. Az első mozgalmak a 18. század végén szerveződtek, a legjelentősebb ezek közül „Az Emberiség Skót Barátai” elnevezésű volt, melynek legfőbb célja a választójog kiterjesztése volt. A mozgalomnak nem volt nagy a támogatottsága, kevés követőjük akadt. Az 1832-ben hozott Skót Reformügyi Törvény kiszélesítette a választójogot, később még két jogszabályt hoztak a választójoggal kapcsolatban és ezek a törvények szociális rendelkezéseket is tartalmaztak. A harmadik törvény létrehozta a Skóciát felügyelő miniszter posztját, ami fontos lépés volt, mivel ez a személy képviselte a skót érdekeket az angol parlamentben, és a kormányban ő közvetítette Skócia akaratát. A 19. században egyre több párt alakult, akik a skót önrendelkezéssel kapcsolatos programokat hirdettek meg. Ezeknek a csoportoknak ugyan nem volt nagy tömegbázisa, de ezek közül néhánynak még így is komoly eredményeket sikerült elérnie, kiharcolták például, hogy az angol parlamentben a skót képviselők számát megemeljék, így nagyobb befolyással rendelkeztek az Uniót illető ügyekben. A különböző munkásmozgalmak célja, nem csak a választójog kiterjesztése és a parlamentbe való bekerülés volt, hanem idővel szerepet vállaltak az önrendelkezés ügyében is. 1888-ban Keir Hardie megalapította a Skót Munkáspártot, de a párt még nem volt teljesen egységes, több kérdésben nem tudtak megegyezni a tagok (Grúber, 2000).

A 20. század elején a legfontosabb esemény az első világháború volt, amelyben Nagy-Britannia is részt vett. A skótok azonban ellenezték a háborút, tüntetéseket szerveztek az utcákon a háborúból való kilépés érdekében. Az ország azonban 1918-ban győztesként került ki a világháborúból, így ismét háttérbe szorultak a skót függetlenedési törekvések. A nagy gazdasági világválság idején (1929-1933) ezek a törekvések csak másodrangú szerephez jutottak, mivel az elsődleges cél az volt, hogy minél előbb kilábaljanak a gazdasági válságból és a felmerült problémákra minél hamarabb megoldást találjanak, így a skótok rövid ideig félretették a függetlenségi vágyaikat.

1.5 A Skót Nemzeti Párt születése

1928-ban pár baloldali értelmiségi megalapította a Skócia Nemzeti Pártja nevű alakulatot. A párt tagjai főleg értelmiségiek voltak, akik egy ideológiailag heterogén pártot hoztak létre. Másik jelentős párt volt még az 1921-ben alapított Skótok Nemzeti Ligája, valamint a Skót Párt, amelynek ideológiáját a jobboldali politika jelentősen befolyásolta. Ezek a pártok egyesültek 1934-ben John MacCormick vezetése alatt, így jött létre a Skót Nemzeti Párt (SNP). Mivel a párt több pártból jött létre, akik más-más ideológiát képviseltek, így gyakoriak voltak a tagok közötti konfliktusok a párton belül és ez a megosztottság kihatott az elérni vágyott célokra is. A párt egy részének célja az volt, hogy Skócia domíniumi rangot érjen el a brit birodalmon belül, csakúgy, mint Ausztrália vagy Kanada, így Skócia is önálló államapparátussal rendelkezhetett volna, miközben továbbra is a brit birodalom tagja marad. Az alakulat radikálisabb nézeteit képviselő tagok egy Nagy-Britanniától teljesen független Skóciát képzeltek el. A párt a működésének első éveiben nem rendelkezett politikai befolyással, így a radikális nézetet képviselők idővel kiváltak a pártból (Ichijo, 2012).

1939 szeptemberében kitört a második világháború, a Skót Nemzeti Párton belül pedig konfliktusok alakultak ki, hogy támogassák-e Angliát a háborúban. A párt egy része szerint a háború csak Anglia ügye, így Skóciának nem kell beavatkoznia, és az angoloknak nincs joguk skót katonákat besorozni a háborúba. Mások úgy gondolták, hogy igenis támogatni kell az angolok háborús erőfeszítéseit, segíteni kell a briteket minden téren, hogy sikerüljön legyőzni a fasiszta Németországot. Végül a háborúból Anglia ismételten győztesként került ki. A győzelem után változások álltak be a politikában; hiába nyerte meg Churchill a háborút az angoloknak, 1945-ben a Munkáspárt nyerte a választásokat nagy többséggel Clement Attlee vezetése alatt. A következő években csökkent az SNP támogatottsága, a választásokon kevesebb szavazatot kaptak, mint korábban. (Ichijo, 2012). A Munkáspárt győzelmével átalakult az angol politika és egy új korszak köszöntött be, létrejöhetett a közgazdászok által elképzelt jóléti állam. A szociális állam kiépítése érdekében úgy vélték, hogy az államnak be kell avatkoznia a piac működésébe, mivel az igazságtalanul működik és így korlátozni kell. A kapitalizmus térnyerése miatt a gazdaságban sokan elvesztették a tulajdonukat, így őket az államnak kell kárpótolnia. A jóléti állam másik és egyben legfontosabb feladata, hogy finanszírozza az országban az oktatási, közlekedési és egészségügyi szolgáltatásokat. Emellett fel kell számolni a munkanélküliséget és növelni kell a foglalkoztatottak arányát különböző állami beruházások segítségével. Így csökkenteni lehet a munkanélküliek számát és

felélénkíteni a gazdaságot. A vegyes tulajdonlás jellemző a jóléti államra; azaz bizonyos iparágak, amelyek kulcsfontosságúak voltak, mint például az energiaipar és a nehézipar továbbra is állami kézben maradtak. Ezek az intézkedések kivívták a tömegek elégedettségét és egyben a párt támogatottságát is növelték, hiszen az életszínvonal emelkedésnek indult és a munkanélküliség problémájára is sikerült megoldást találni.

2. A Skót Nemzeti Párt megerősödése és a skót identitás alakulása

2.1 A Skót Nemzeti Párt függetlenségi törekvései

A szociális intézkedések sorának köszönhetően Nagy-Britannia legitimitása a II. világháborút követő másfél évtizedben nem forgott veszélyben, ugyanis a skótok többségének igényeit kielégítette a jóléti állam létrejötte.

A politikai áttörés az 1960-as években következett be, amikor a szociális állam hanyatlásnak indult. Gyökeres változások álltak be a gazdasági és a társadalmi szférában egyaránt, csökkent az állami támogatások mértéke. Skóciát különösen érzékenyen érintette a posztfordizmus, valamint az energiaárak növekedése, hiszen gazdaságát leginkább az a nehézipar és vegyipar határozta meg, amely ágazatok a legsúlyosabb veszteségeket szenvedték el. Sorra zárták be kapuikat a gyárak, nőtt a munkanélküliség, ami a skótok körében elégedetlenséget váltott ki. Ezen hatások együttese megfelelő talajt biztosított a nacionalizmus újjáéledésének, és főként a Skót Nemzeti Párt (SNP) megerősödésének, amely politikai programjában nagy hangsúlyt fektetett az önrendelkezés kiharcolására (Grúber, 2000). 1966-ban az Északi-tenger partjai közelében olajmezőkre bukkantak, ami újabb konfliktusforrásnak bizonyult. Az olajból és földgázból származó bevételek okán pluszforrásra számítottak a skótok, ez azonban a brit állami büdzsé központosítása miatt nem valósulhatott meg, ezen bevételek a központi költségvetést gyarapították. Az SNP az északi-tengeri olajat Skóciáénak tekintette, majd a „Skócia olaja” politikai jelszóval lépett be a politikai életbe (Black, 2012).

A gazdasági recesszió hatására a választópolgárok körében egyre inkább eluralkodott a bizalmatlanság a konzervatív kormányzás irányába, amelyet kihasználva fokozatosan növekvő támogatói bázisra tett szert az SNP. A párt népszerűsége olyannyira megnőtt, hogy az 1974-es, októberi előrehozott választásokon a korábbiakban soha nem tapasztalt

támogatottsági szintet ért el 30%-kal. Ezen választások időszakában jelentkezett az olajválság, ami értelemszerűen az olajárak nagymértékű emelkedését vonta maga után. Az SNP sikerének egyik legfontosabb tényezője volt, hogy kampányába bevonta a már említett északi-tengeri olajbevételek igazságos elosztását. A párt tagjai azt vallották, hogy Skócia a tenger adta szénhidrogénkincs előnyeit nem képes kihasználni önálló nemzeti gazdasági és politikai döntéshozó hatáskörök nélkül (Prohászka, 2010).

Az SNP megerősödése devolúciós törvényjavaslat megfogalmazására készítette a kormányon levő Munkáspártot 1976-ban, amely Skócián kívül Walesre is vonatkozott. A kormány bizonytalan helyzetét mutatja az is, hogy a kormányjavaslatot benyújtó kormánypárt képviselői közül tízen a javaslat ellen szavaztak, ugyanakkor negyvenöten tartózkodtak. Végül a tervezet érvénybe lépését népszavazáshoz kötötték, valamint további két kiegészítést is illesztettek hozzá. A kiegészítések egyrészt kimondták, hogy a referendumon a skót és walesi választópolgárok minimum 40%-ának igennel kell voksolnia a törvényre, másrészt a devolúció létrejötte után a Skócia és Wales által a közös brit parlamentbe küldött képviselők szavazati jogát korlátozta volna az Angliára vonatkozó kérdésekben (Prohászka, 2010).

Az önrendelkezés kérdéséhez mind a Munkáspárt, mind pedig a Konzervatív Párt hozzáállása változott. A Munkáspárt eleinte a politikai célkitűzéseit tekintve ellenzett bárminemű, nemzeti alapon szerveződő önrendelkezést, később azonban a nacionalista pártok növekvő támogatottsága miatt állásfoglalásuk újbóli megfontolására készítette a pártot. A párton belül e kérdéskör ugyan megosztottságot váltott ki, végül mégis nyíltan elkötelezték magukat a devolúció ügye mellett.

A Konzervatív Párt elméletben már a hatvanas évek végén támogatta a devolúciót azzal, hogy választási kiáltványába helyezte egy igencsak korlátozott hatáskörrel rendelkező önkormányzat létrehozását. A hetvenes évekre a téma háttérbe szorult a párt életében, ugyanakkor teljes mértékben még mindig nem vetették el azt.

Mindezek hatására a Skót Nemzeti Párton belül is érdekes helyzet alakult ki. Az önrendelkezés javasolt formája a skótok számára végre előrelépést eredményezett volna. Így eltérve hivatalos álláspontjuktól, mely szerint a függetlenség kivívása a cél, a párt egy része a törvény megvalósítására törekedett. A párton belüli konszenzus hiánya oda vezetett, hogy az 1970-es évek végére a skótok túlnyomó többsége teljes mértékben kiábrándult az önrendelkezésért való küzdelemből.

A devolúciós népszavazásra 1979-ben került sor, amelyre nagy hatást gyakorolt a munkáspárti devolúciós és függetlenségi érvek közötti ellentmondásosság, amit tovább mélyített a rendkívül rossz gazdasági helyzet és ebből kifolyólag a szervezettség hiánya. A referendumon az igen szavazatok száma nem érte el a kiegészítésben rögzített 40%-ot, ami még az az évi választásokon a munkáspárti kormány bukását eredményezte. A májusban megrendezett választások a Margaret Thatcher vezette Konzervatív Párt győzelmét, míg a Munkáspárt és az SNP visszaesését eredményezte (Grúber, 2000).

A Thatcher megválasztásával újabb fordulat állt be Nagy-Britanniában. Az általa vezetett kormány ideológiája állami beavatkozás- és szakszervezet-ellenes volt, amely homlokegyenest szemben állt a baloldali elveket valló skót közvéleménnyel. Mindezen kinyilatkoztatott elvek mellett a hagyományos konzervativizmus miatt semmiféle devolúciós és decentralizációs törekvésnek sem volt helye Thatcher elképzeléseiben. Nem meglepő módon, az akkor frissen megválasztott kormány azonnali hatállyal visszavonta az önrendelkezésről szóló törvényt, s nemes egyszerűséggel Skóciát csak egy túlköltekező tartománynak titulálta. Ezen véleményét a gyakorlatban is érzékeltette azzal, hogy a skótokra gyakorlatilag kísérleti alanyként tekintve, 1989-ben bevezetett egy új adózási formát – ez volt az úgynevezett „poll tax”. Ennek az újfajta adózásnak a lényege az volt, hogy a házuk értéke, valamint az ott lakó felnőtt korúak száma alapján történt az adózás, amely több hátránnyal is járt. Elsősorban teljes mértékben figyelmen kívül hagyta az emberek anyagi helyzetét, másrészt sértette alapvető jogait is (Grúber, 2000). Nem meglepő módon ennek következményeképpen népi kezdeményezés alakult, amely sikeresen elérte célját, s 1990-ben Thatcher lemondásra kényszerült.

1986-ban a devolucionista mozgalom résztvevői létrehozták a Skót Alkotmányi Társaságot, amelynek célja az volt, hogy a devolúciót törvénybe foglalják. A csoportosulás ellen azonnal fellépett a Munkáspárt, véleményük szerint ugyanis a párt győzelme esetén a skót parlament létrehozása kell, hogy elsőbbséget élvezzen. Három évvel a társaság megalakulása után került sor az összes ellenzéki párt részvételében egy találkozóra, ahol egy esetleges önrendelkezési népszavazás volt a téma. A Skót Nemzeti Párt javaslatával, miszerint a status quo, devolúció, függetlenség lehetőségek szerepeljenek a lehetséges referendumon, nem nyerte el a többi párt szimpátiáját. Ez pedig az SNP társaságból való kilépéséhez vezetett (Grúber, 2000).

Az SNP a thatcherizmus időszakában sem tétlenkedett. Az 1979-es választások eredménye arra ösztönözte a pártot, hogy egy újabb programot dolgozzanak ki az önrendelkezés megvalósítására. Az elméletüket a Függetlenség Európában doktrínájának nevezték, melynek lényege az integrációs párti politizálás volt, ezáltal pedig közvetett módon ismételten Skócia különbözőségét hirdették Angliától (Prohászka, 2010).

Szükségszerű megjegyezni, hogy a nyolcvanas évek második felére Nagy-Britannia gazdasága fokozatosan kezdett megerősödni. A korábbi, elsősorban nehéziparra való összpontosulás helyett előtérbe kerültek a különböző modern technikák, mint például az elektronikai és finommechanikai iparágak. Ugyancsak fontos tényezőnek bizonyult a gazdasági felemelkedésben, hogy Edinburgh a világ egyik legfontosabb pénzügyi középpontjává vált, ez pedig újabb jelzés volt az önmagukban való hit megerősítésére.

Az 1992-es választások a Konzervatív Párt nem várt sikerét hozták, amely ismételten elodázta a skót parlament megnyitását, s a következő négy évet a hezitálás politikája követte a kérdéskör miatt főként a Munkáspárt részéről. Az 1997-es választások a Munkáspárt elsőprő győzelmével zárultak, így ismét napirendre került a devolúciós referendum, amelyet szeptemberben meg is tartottak. Ezen eseményeken felbuzdulva az SNP is csatlakozott a népszavazást támogatók bázisához, mivel úgy értékelték, hogy annak sikere az első lépést jelentheti a függetlenség kivívása felé. Az események a várakozásoknak megfelelően zajlottak, hiszen a választópolgárok 74,3%-a támogatta a skót parlament megalakítását. Ennek megfelelően a kormányon levő Munkáspárt beterjesztette a westminsteri parlamentbe a skót devolúcióról szóló törvénytervezetet (Prohászka, 2010). Elfogadására 1998-ban került sor és a következőket tartalmazta:

- a skót parlamentnek, amelynek finanszírozása a brit költségvetésből történik, 129 tagja van. Ebből 73 egyéni körzetben választott, míg a maradék 56 kiegészítő listáról választható képviselő;
- a skót parlament hatáskörét képezik az egészségügy, az oktatás, a közlekedés, a gazdaságfejlesztés, a jogrendszer, a helyhatóságok felügyelete, a környezetvédelem, a mezőgazdaság, a sport és a kultúra;
- a közös westminsteri parlament hatáskörét képezik a kül- és védelmi politika, a nemzetbiztonság, a fiskális politika, a monetáris politika, valamint a makrogazdaság-politika irányítása;

- a parlament javaslatára a királynő nevezi ki a Skócia első miniszterét, illetve további minisztereit;
- Skócia külön képvisellel rendelkezik Brüsszelben.

A skót parlament megalakulása után a kormányt egészen 2007-ig a baloldali Munkáspárt, valamint a Liberális Párt alkotta, a fő ellenzéki párt szerepét pedig a Skót Nemzeti Párt töltötte be. A 2007-es választások a korábbiakhoz képest átirták a politikai élet erőviszonyait, hiszen az SNP jutott kormányra. 47 mandátumot szereztek, szorosán mögöttük 46-ot a Munkáspárt, 17-et konzervatívok, valamint említésre méltó még a liberális demokraták 16 mandátuma. Mivel az SNP-nek koalíciós partnereket nem sikerült találnia maga mellé, ezért kihasználva a kisebbségi kormányzás lehetőségét, a párt Alex Salmond vezetésével kormányt alakított. A párt a választási győzelmét elsősorban azon ígéretének köszönhetette, mely szerint kitűzi a skót nemzet elszakadásáról szóló referendumot. Salmondnak ezen ígéretét azonban nem sikerült betartania, a függetlenségi népszavazásra nem került sor, amelynek hátterében több tényező állt. Különböző felmérések szerint a skótok többsége ugyan támogatja a függetlenséget, viszont ha népszavazásra került volna sor, nem feltétlenül ennek megfelelően szavaztak volna. Ami az SNP-t illeti, a referendum elmaradását főként a gazdasági és pénzügyi válsággal magyarázta. A halasztásban ugyancsak közrejátszott az is, hogy Salmondnak nem sikerült megtörnie a konzervatívok, munkáspártiak és liberális demokraták ellenállását sem. Az eredeti tervek szerint a népszavazásra 2010-ben került volna sor, viszont végső soron belátta, hogy annak sikertelensége a közelgő, 2011-es választásokon az ő hatalmi pozíciójának elvesztésével járna (Szalay, 2011).

2.2 2011 a választási áttörés éve

Elérkezett a 2011-es választások ideje, ahol az előzetes felmérések alapján sem várt mértékű, rendkívül fölényes sikert aratott a Skót Nemzeti Párt. A 129 fős edinburghi parlamentben abszolút többséget jelentő 67 helyet szereztek meg, szemben a munkáspártiak 37, konzervatívok 15, és a liberális demokraták 5 mandátumával (Szalay, 2011). A kisebbségi pozíciójú kormányzással szemben az abszolút többség elérése biztosította azt a lehetőséget, hogy kiírásra kerüljön a függetlenségről szóló referendum. A választási győzelmet követő időszakot úgymond a kivárás jellemezte, Salmond semmiképpen sem szeretett volna elhamarkodott lépéseket tenni a népszavazás ügyében. Újjaválasztása után elsőként a pénzügyi kérdésekre helyezte a hangsúlyt, hogy minél kedvezőbb jogosítványokat tudjon

elérni a skót parlament részére. Ezzel egy időben elkezdődött egy hosszú kampányidőszak, amely a népszavazás felvezetőjeként szolgált. Erre azért volt szükség, mert a felmérések eredményei azt mutatták, hogy a függetlenség támogatottsága igencsak megosztott volt a skót társadalom körében. Körülbelül 40% körüli volt a függetlenségpártiak aránya, míg a maradék 60%-ot az ellenzők és bizonytalanok tették ki. A Salmond irányította kormány tehát belátta, hogy további kampányra van szükség, hiszen egyértelmű népakarat hiányában nem érhetik el céljukat.

2.3 A népszavazás kiírásának körülményei

Hosszas tárgyalássorozatot követően 2012 októberében született megállapodás a brit és skót kormányfő között. Ekkor írták alá a felek az úgynevezett Edinburghi Egyezményt, amely a Skócia függetlenné válásáról kiírt referendum szabályait tartalmazza, s ezzel vette kezdetét az igazi kampány időszaka a kérdés támogatói és ellenzői között. Salmond a népszavazást 2014. szeptember 18-ra tűzte ki, amelyre 700 évvel az után kerül majd sor, hogy a skótok Bannockburn mezején diadalmaskodtak a túlerőben levő angol hódítókkal szemben. Az időpont ennél fogva szimbolikus jelentőséggel bír, s egyfajta megemlékezés és tiszteletnyilvánítás az akkori harcosok előtt. A népszavazáson egyetlen egyszerű kérdésre kell válaszolniuk a szavazóknak, amely úgy szól, hogy akarják-e hazájuk függetlenné válását, avagy nem. Az SNP kezdeményezésére valószínűleg a referendum időpontjáig 16. életévüket betöltő lakosok is szavazhatnak (MTI, 2012).

2.4 Fehér könyv

Újabb fontos időpontnak számít 2013. november 26-a, amikor Salmondék a nyilvánosság elé tárták az elszakadásról szóló tervezetüket, a Fehér Könyvet. A terjedelmét tekintve 670 oldalas kiadvány célja, hogy részletesen bemutassa a vizionált elszakadást, és meggyőzze a bizonytalan skótokat. A Fehér Könyv főbb pontjai a következők (Iván, Kasnyik, 2013):

- továbbra is a font maradna a fizetőeszköz, illetve Skócia igazságosan részesülne a brit államadósságból;

- Skócia a földrajzi adottságainak megfelelően részesülne az olajbevételekből, amelyben a gazdasági talpra állásuk alapját látják, hiszen a brit olajlelőhelyek 90%-a a skót partoknál fekszik;
- 15 ezer fős skót hadsereg felállítása, valamint új skót hírszerzés és titkosszolgálat;
- garantálnák, hogy a minimálbér együtt nőjön az inflációval;
- 70-90 skót nagykövetséget nyitnának, aminek költségét 120 millió fontra teszik;
- 3%-kal csökkenne a társasági adó, és 50%-kal a reptéri illeték;
- 1 éves korig lenne ingyenes a bölcsőde, ami 35 ezer új munkahelyet teremtené;
- az atomfegyvereket 2020-ig elszállítanák Skóciából, még az első független kormányzati ciklus alatt.

2.5 A skót nemzeti identitás

Skócia lehetséges függetlenedésének kérdésében érdemes pár szót ejteni a skót nemzeti identitásról és annak alakulásáról. Ahogy arról már a dolgozat első részében szó esett, Skócia a 9. századtól egészen az Egyesült Királyság létrejöttéig (1707) önálló államisággal rendelkezett. A függetlenségük feladásának hátterében a rossz gazdasági helyzet húzódott, s az egyesüléstől várták a fellendülést. Előzetes reményeiknek megfelelően a közös erő meghozta a várva várt sikert, hiszen Nagy-Britannia elindult a fejlődés útján, amely a skótokban egyfajta lojalitást alakított ki a britek irányába. A felek közötti kötelék az évek múlásával egyre csak erősödött, amiben tényező is közrejátszott. Az 1840-es évek forradalmi hangulata elkerülte a szigetországot, továbbá az összekovácsolódást segítette elő a győztes világháborúban való részvétel, a közös nyelv és a jóléti állam kialakulása is (Harkányi, 2010).

Az első nézeteltérések az 1970-es évek gazdasági recessziójával keletkeztek. A problémák hatására a nacionalista nézeteket hirdető Skót Nemzeti Párt vetette fel a függetlenedés gondolatát, valamint a skót nemzeti identitás fontosságát hangsúlyozta. Az identitást leginkább a nyelv és a hagyományok határozzák meg, amelyek csoportösszetartó erővel bírnak. A legendák, népmesék, énekek, azaz a közös értékek fenntartását a csoporton belüli kommunikáció biztosítja. Ennek megfelelően jól megfigyelhető az ősi skót gael nyelvhasználat újbóli felvirágzása, amely az SNP megszilárdulásával párhuzamosan jelentkezett. Első lépésként a hetvenes évek közepén egy hagyományosan az ősi nyelvet beszélő körzetben hoztak létre kétnyelvű közigazgatási egységet, ahol immár az

adminisztráció és a közigazgatás is két nyelven történt. Az évek előrehaladásával egyre több körzetben vezették be ezt a mintát, majd az oktatásban is bevezették, aminek köszönhetően napjainkban már a középiskolai tanulmányok elvégzése is lehetővé vált a hagyományos nyelven (Apáti, Győri, 2002).

A kilencvenes évekre már a televíziózásban és az újságírás területén is megjelent a gael nyelv, mígnem 2005-ben a skót parlament egyenrangúvá tette az angol nyelvvel. Mindezek ellenére azonban nem mondható el, hogy Skóciában a többség által ismert lenne a tradicionális nyelv, hiszen egyelőre túlnyomórészt a vidéki területeken használják.

3. A népszavazás lehetséges következményei

3.1 Az olajvagyon kérdése

A népszavazásnak óriási jelentősége van politikailag is, ugyanakkor a skót függetlenség valós tétje gazdasági jellegű. A Skót Nemzeti Párt elsősorban az északi-tengeri lelőhelyekről felszínre hozott nyersolajra alapozva oldaná meg az önálló független skót állam finanszírozását, ahogy már az 1970-es években is erre építették a kampányukat a „Skócia olaja” jelszó mentén. Ami tény, hogy a skót felségvizeken fekszik az Egyesült Királyság gáz és olajtartalékainak a 90%-a. Azonban a készletek pontos nagyságát csak felbecsülni lehet és ezek a becslések sok esetben rendkívül eltérő számokat mutatnak. Ez elsősorban annak köszönhető, hogy rendkívül sok új kitermelési technológia jelent meg a szektorban és ezzel az olajcégek lehetőségei jelentősen kiszélesedtek. Ennek köszönhetően az Északi-tengeren is sok jelentős beruházás van folyamatban mind a norvég, mind pedig a skót partok közelében. Fontos szempont, hogy a brit lakosság mindössze 8,4%-át kitevő 5 milliós Skócia adja az itt kitermelt gáz és olajbevételekkel számolva a teljes brit GDP 9,6%-át. Kincstári adatok alapján ezzel Skócia a legjobban teljesítő régió London és Dél-Anglia után egész Nagy-Britanniában. Csak az Északi-tengeri lelőhelyekkel számolva 8,8 milliárd font közvetlen adóbevétel áramlott a londoni kasszába; és ez az összeg nagyságrendileg a brit külkereskedelmi deficit felét teszi ki. Emellett a foglalkoztatásban, anyagbeszerzésben és a szolgáltató szektorban jelentkező közvetett bevételeket mintegy 100 milliárd fontos nagyságrendűre teszik. Ha mindezeket a nyersanyagforrásokat Skócia felügyelné, abban az esetben az egy főre vetített GDP alapján Skócia a világ hatodik leggazdagabb államaként léphetne a függetlenség útjára (Macalister, 2012).

Azonban az iparági szakértők is elég megosztottak abban a kérdésben, hogy mennyi ideig tarthat ki ez az olajkészlet. Többen közülük azt jósolják, hogy az északi-tengeri mezők hozama gyors apadásnak indul. A brit tengeri olajkitermelői szövetség már korábban is jelezte, hogy az északi-tengeri brit nyersolaj kitermelés másfél évtizede, 1999-ben tetőzött. Ebben az évben a brit szektor tizenkét havi nominális hozama megközelítette a 400 millió hordót, azonban várhatóan az északi-tengeri talapzatból kitermelhető nyersolaj mennyisége a legutóbbi csúcs egyharmada alá csökken 2020-ig. Ez mintegy 6%-os kitermelési csökkenést jelent évente (Farkas, 2012).

3.2 Az önálló skót állam költségvetési helyzete az IFS jelentés alapján

Az olajbevételek kérdése rendkívül sarkalatos pont a skót függetlenség kérdésében, ugyanis a Skót Nemzeti Párt tervei szerint ez jelentené az alapját a független államnak kiváltképp az első években, így a skót gazdaság a közeljövőben rendkívüli mértékben függne ezektől a bevételektől. Egy független Skócia mintegy 150 milliárdos gazdasággal rendelkezne, az Északi-tengeren lévő olajkitermelést is beleszámítva. Az ország GDP-arányos államháztartási hiánya a skót kormány saját előrejelzése szerint mindösszesen 3,2 százalék lehet a 2016-17-es évben, amikor is a terveik szerint az ország a teljes autonómiának első évét töltene. Azonban például az IFS (Institute for Fiscal Studies, Pénzügyi Tanulmányok Intézete) brit kutatóintézet jelentése szerint egy független Skócia gazdasága hosszútávon súlyos problémákkal nézhet szembe.

A tanulmány szerint rövidtávon valószínűleg a skót gazdaság helyzete nem térne el attól, amivel jelenleg az Egyesült Királyság egésze néz szembe. Persze ennek az is feltétele, hogy a függetlenedni kívánó Skócia földrajzi alapon részesedjen Nagy-Britannia északi-tengeri olajkincséből. Azonban hosszabb távon az intézet úgy véli, hogy nagy az esélye annak, hogy a független Skóciában egy nagyobb méretű költségvetési kiigazítást kelljen végrehajtani, mint az Egyesült Királyság egészében. Ezt azzal indokolja a tanulmány, hogy az egy főre eső kiadások magasabbak Skóciában, mint a brit átlag, ezzel szemben viszont az egy főre eső adóbevételek a brit átlaggal egy szinten mozognak. Azonban ez utóbbi adat természetesen nem tartalmazza az olaj és gáziparból származó bevételeket. Az IFS szerint a földrajzi alapú olaj és gázrészesedés hozzáadásával a skót adóbevételek éppen elegendőek lehetnek ahhoz, hogy kiegyenlítsék a magasabb szintű közkiadásokat. Ha azonban hosszabb

távon, mint ahogy ez valószínűnek is tűnik, a skót olajbevételek csökkennek, akkor már szükség lehet a nagyobb mértékű kiigazításra (Johnson, Philips, 2012).

A tanulmány többféle kimenetelt is megvizsgált a szociális kiadások és az adóbevételek kapcsán, egészen egy 50 éves időhorizonton vizsgálva az eseményeket. A legoptimistább verzió alapján Skócia bővelkedni fog az olajbevételekben, kedvező adósságmegosztást ér el a briteknél és az új források bevonásáért se kell többet fizetnie, mint a volt anyaországnak az elkövetkező évtizedben. Az IFS elemzői ezen túl emelkedő produktivitással és 26 ezres nettó migrációval számoltak. Azonban még ebben a helyzetben is mintegy 1,9 százalékos hiány keletkezne a bevételek-kiadások összességében, ez pedig több, mint duplája a britnek. Az IFS ezért azzal számol, hogy Skóciának további 2 milliárd fontos finanszírozási szükséglete lehet, amit vagy adóemeléssel, vagy pedig a kiadások csökkentésével érhetnek el. Azonban ha a dolgok rosszabbul alakulnak és az olajból származó bevételek alacsonyabbak lesznek, a britektől nagyobb adósságot kell átvállalniuk és csak magasabb kamaton tudnak hitelhez jutni, ami nagyon valószínű, úgy a költségvetési hiány akár 6,3 százalék is lehet, 9,4 milliárd fontnyi vágást előirányozva. Az IFS szerint az új skót kormányzat legfőbb feladata egy olyan új stabil pénzügyi struktúra kialakítása lenne, amely kijelölné hosszú távú fenntarthatóság felé vezető utat (Johnson, Philips, 2012).

3.3 A brit államadósság megosztása és az angol font használatának kérdése

Az Egyesült Királyság államadósságának Skóciára jutó része szintén egy kiemelten fontos gazdasági kérdés, amelyet az IFS tanulmány is érint. Ez egy sarkalatos pont több okból a britek számára is. A brit kormány hangsúlyozta, hogy maradéktalanul eleget tesz az Egyesült Királyság, mint szuverén adós nevében kibocsátott állampapírok törlesztési kötelezettségeinek abban az esetben is, ha Skócia szeptemberben a függetlenségre szavaz. Azonban ha így történik, akkor elvárja a közadósságállomány megosztását. Ezt amiatt volt fontos tisztázni, mert az adósságszolgálat teljesítésével kapcsolatos bármiféle skót-brit vita a szuverén törlesztési hátralékkal kapcsolatban komoly feszültségeket generálhat a piacokon. Jelenleg azonban a piac még elég minimálisnak árazza a brit államadósság törlesztés leállásának kockázatát. A brit pénzügyminisztérium azonban jelezte, hogy igényt tart arra, hogy függetlenné válása esetén Skócia az addig kibocsátott közös államadósság „igazságos és arányos” részéért „vállaljon felelősséget”; vagyis egy bizonyos részét az adósságnak fizesse ki. A szaktárca szerint amennyiben Skócia a függetlenségre szavaz, akkor egy teljesen új

szerződést kell kötni az adósságállomány megosztásáról az Egyesült Királyság fennmaradó részének és a független skót államnak. Az államadósság Skóciára eső részének feltételeit pedig kétoldalú tárgyalásokon kell majd rendezni. Kiindulási alapként a minisztérium azt is közölte, hogy a legutóbbi teljes 2012-2013-as pénzügyi év végén Nagy-Britannia bruttó nominális közadósság állománya 1388 milliárd font volt, ami a Skóciával együtt számolt brit GDP 87%-át tette ki. A City egyik legnagyobb pénzügyi-gazdasági elemzőháza, a Capital Economics szakértői szerint mivel Skócia lakossága a jelenlegi brit összlakosság 8 százaléka, így adódik, hogy a brit kormány a teljes brit közadósság állomány ekkora hányadának visszafizetését várhatja el. Ez azt jelentené, hogy a lakosságarány alapján rá jutó rész legalább 84 milliárd fontot tenne ki (Johnson, Philips, 2012). Még a skót függetlenségpártiak is elismerik, hogy ennek kifizetése költségvetési konszolidáció (megszorítások) nélkül nem megy. Azonban ezt a kérdést is bonyolítja egy olyan bizonytalansági tényező, hogy Skócia elszakadása esetén egyáltalán megtarthatná-e a fontot, mint fizetőeszközt, ezért a brit kormány kiemelte, hogy ha Skócia függetlenné válik, abban az esetben nem alakíthatna automatikusan valutauniót az Egyesült Királysággal. George Osborn pénzügyminiszter „igen valószínűtlennek” nevezte, hogy egy független Skócia használhatná-e nemzeti valutaként a fontot. A font elvesztése nagyon érzékeny pontja lehet a függetlenségi kérdésnek. Mivel ha a font használatának lehetősége valóban megszűnne, úgy ennek azonnali és közvetlen hatásai lennének a lakosság számára is. (Sparrow, 2014)

A font elvesztése egyben azt is jelentené, hogy a skót állam rögtön elvesztené jövőbeni fizetőeszköze mögül a Bank of England monetáris eszközeit. Ennek pedig tényleges rögtön ható, potenciálisan pedig nagyon sok milliárd fontban mérhető ára lehetne az elvesztett monetáris gazdaságösztönzés formájában; nem beszélve az azonnal felmerülő bizalmi és hitelességi kérdésekről. A Bank of England erejét jól mutatja, hogy a 2009-ben kezdett mennyiségi enyhítési ciklus keretében eddig 375 milliárd fontot (átszámítva mintegy 130 ezer milliárd forint) juttatott a reálgazdaságba, ami nagyságrendileg az éves brit GDP 20%-nál is nagyobb érték. Ebből a brit gazdaságtörténetben egészen példátlan mértékűnek számító monetáris ösztönzésből egyes elemzők szerint a teljes brit gazdaságon belüli súlyánál nagyobb arányban részesedett a skót gazdaság (MHO/MTI, 2013).

3.4 A skót bankszektor helyzete és a „skót jóléti állam” lehetősége

Ezenkívül az is nagy kérdés, hogy mi történne a brit gazdaság másik nagy húzóágazatának számító bankszektorral, amit szintén nagyon érzékenyen érintene, ha Skócia valóban a függetlenség útjára lépne. A pénzügyi válság következményeként ugyanis a Royal Bank of Scotlandnek, amely Skócia legnagyobb bankja igen komoly kormányzati mentőövre volt szüksége, hogy egyáltalán legalább részben képes legyen megőrizni betéteseit vagyónát. Ez egyáltalán nem volt csekély összeg; megközelítőleg Skócia éves GDP-jének a tizenháromszorosa. Ebből következik a másik lényeges kérdés, hogy vajon egy kis független Skócia milyen kamatokkal tudná értékesíteni az ország finanszírozásához szükséges államkötvényeit. Elemzői konszenzus alapján elmondható, hogy egy kis, független Skócia valószínűleg elég hosszú ideig csak sokkal magasabb kamatokkal tudná értékesíteni az államkötvényeit. A bankrendszer is összezsugorodna, amennyiben el lenne vágva a londoni nagy bankoktól. Egy 2010-ben készült felmérés szerint Edinburgh már így is sokat veszített a válság hatására pénzügyi központi szerepéből és a 37. helyre esett vissza a 15. helyről. Alex Salmond azon ígérete a fentiek alapján pedig, hogy Skócia maradna a már jól bevált fontnál (fenntartva a monetáris uniót Angliával, miközben a fiskális politikát saját kézbe venné) minimum kockázatos lépésnek számít. A miniszterelnök pedig szavak szintjén azt is garantálná, hogy Skócia az Európai Unió tagja maradna, csak épp az eurót nem vezeti be. Ez egy érthető lépés lenne annak tükrében, hogy nem akarják elkötelezni magukat az euró mellett épp akkor, amikor a gazdasági válság következtében fellépő komoly problémák keletkeztek, amelyek az euro zóna egészét érintik (The Economist, 2012).

Az SNP még pár éve is azzal kampányolt és hirdette magát, hogy Skócia csatlakozni fog egy Izlandból, Írországból és a Skandináv államokból álló egyfajta „jóléti övhöz”. A válság hatására azonban ez a nézőpont mára nagymértékben redukálódott kizárólag a ténylegesen gazdag és szufficites északi államokat értve „jóléti kör” alatt. Nagy kérdés azonban, hogy ez a fajta bőkezű jóléti állam modellje a magas bérekkel/nyugdíjakkal és nem mellesleg a 70-75%-os foglalkoztatottsággal, az ingyenes idősgondozással együtt importálható-e Skóciába is. Az tény, hogy a skót állam már ma is jóval bőkezűbb a szociális juttatások terén, mint Anglia; ott például már nincs ingyenes felsőoktatás és már csak arányaiban a költségvetésből is kevesebbet költenek jóléti és szociális kiadásokra. Ezért gazdasági téren mindenképp elmondható, hogy az önálló skót állam nem lenne egyszerű helyzetben Anglia mellett a tőkékért folyó versenyben, ahol éppen a kis országok számára

sikert jelenthető gazdasági eszközökkel operálnak: nyitott, rugalmas ipari szektor, kiszámítható politikai helyzet, befektetés-barát légkör, alacsony társasági adó. Pedig ezek lennének szükségesek ahhoz, hogy a skót gazdaság is sikeres legyen (The Economist, 2012).

3.5 A királyi birtokok helyzete Skóciában

A vagyonmegosztás kapcsán van még egy másik lényeges pont, amiről meg kellene állapodni, ez pedig a Skócia területén található jelentős kiterjedésű és értékű skóciai királyi birtokok és egyéb gazdálkodó egységek bevételei. Ezek jelenleg a Crown Estate, a Korona portfólióját összefogó szervezet kezelésében vannak, amely mintegy 6,6 milliárd font értékű vagyont kezel. A jövedelmi és adókérdéseket a királyi birtokokat illetően a brit pénzügyminisztérium és a Crown Estate közötti összetett megállapodás-láncolat szabályozza, amelynek szerves részét alkotják a Korona kiterjedt skóciai birtokai és egyéb más gazdasági egységei, köztük például a királyi család elsőszámú skóciai rezidenciájának számító Balmoral, ahol az uralkodó is minden évben hónapokat tölt (MTI, 2012).

3.6 Skócia és a NATO

Egy független Skócia esetében azonban nem csak a gazdasági, de a függetlenséggel megnyíló új politikai dimenziókat is szükséges megvizsgálni. Érdekes alakulhat például a viszony a NATO-val. Lord Robertson volt NATO-főtitkár mondta még azt Washingtonban, hogy Skócia függetlensége, különösen a jelenlegi geopolitikai instabilitás közepette óriási problémákat okozna az egész világ számára, ezért még az Egyesült Államokat is sürgette, hogy ellenezze azt. Ebben az is érdekes, hogy Lord Robertson maga is skót és Nagy Britannia egykori védelmi minisztere, ezen felül 1999 és 2003 között a NATO vezetője is volt. Szavai sok skótban ellenérzéseket váltottak ki, például Nicola Sturgeon skót miniszterelnök helyettes is „sértőnek” és „sokkolónak” nevezte a szavait, valamint Skócia függetlenségének egyik legnagyobb ellenzőjének tartja. A volt NATO főtitkár szavaiból ítélve azonban Washington maga is elégedetlen a jelenlegi helyzettel és nem támogatja Skócia kiválási szándékát. Tavaly nyáron (2013-ban) a NATO vezetés még zárt találkozót is rendeztek az USA követelésére Brüsszelben a Skót Nemzeti Párt vezetőivel. Itt azt mondták nekik, hogy amennyiben Skócia önállósítja magát, akkor kizárják a NATO-ból és a NATO „nukleáris ernyőjéből”. Ezzel magára marad az agresszor Oroszországgal szemben (BBC, 2014).

A legnagyobb aggodalma a NATO-nak és az Egyesült Államoknak, hogy az új skót vezetés nyíltan hangoztatja anti-nukleáris érzelmeit. Glasgow-tól 25 mérföldre a Faslane-támaszponton brit Trident atom-tengeralattjárók állomásoznak és ezek jelentik a brit nukleáris elrettentő erő alapjait. Alex Salmond egyértelművé tette, hogy amennyiben a népszavazás sikeres és az ország függetlenné válik, úgy a tengeralattjárókat ki kell vonni onnan, ennek ellenére a NATO tagságot szeretnék megőrizni, de atomfegyvermentessé akarnak válni, csakúgy, mint a NATO 26 másik tagja. A függetlenség hívei szerint ugyanakkor Robertson és a londoni vezetés népszavazást illető kritikája csak tovább növeli a függetlenség híveinek számát és amennyiben az új év előtt a függetlenség mellett 25-30 százalék szállt síkra, mostanra a számuk már 40-42 százalékra emelkedett. A függetlenség ellen pedig 43-46 százalék szavazhat. Ezért a Skót Nemzeti Párt tagjai úgy vélik, hogy a NATO-nak is köszönhető lesz amennyiben a népszavazás sikeres lesz (BBC, 2014).

3.7 Skócia és az Európai Unió

Másik fontos és lényeges pont az Európai Unió tagság és az Európai Unióval való viszony kérdése. Ezen belül is elsődlegesen az, hogy Skócia saját jogán EU taggá válhatna-e. Alex Salmond ezzel kapcsolatban úgy próbálja megnyugtatni honfitársait akik ezen kérdés miatt vonakodnak támogatni a függetlenséget, hogy az elszakadás teljesen kockázatmentes, a dolgok nagy része ugyanúgy menne tovább, mint a függetlenség előtt, és az ország automatikusan az Európai Unió tagja maradna. Azonban erre reagálva José Manuel Barroso az Európai Bizottság elnöke jelezte, hogy ez egyáltalán nem magától értetődő és egy független Skóciának ugyanúgy tagországi státuszért kellene folyamodnia, mint bármelyik másik új tagállamnak. Ebben az esetben, még az se számítana, hogy korábban már a szövetség tagja volt. Barroso értelmezésében amennyiben Skócia függetlenné válik, úgy jogi értelemben egy új ország jön létre, ezért szükséges új felvételi eljárást lefolytatni. Ezt a kérdéskört tovább bonyolítja, hogy a brit külügyminisztériumnak tervei alapján, az elszakadás esetén egy teljes nemzetközi határőrizeti rendszert kellene kiépíteni a skót-angol határon. Erre azért volna szükség, mivel ha Skóciát „új tagként” felveszik az Európai Unióba, akkor elvileg kötelezően be kellene lépniük a belső uniós határellenőrzés nélküli schengeni rendszerbe. Nagy-Britannia korábban külön kimaradási jogot harcolt ki magának Brüsszelben azért, hogy ebből kimaradhasson és ezért a brit határrendészet továbbra is ellenőrzi a más EU tagállamokból érkezők okmányait is. Így abban az esetben amennyiben valaki egy másik uniós tagállamból

utazik a független Skóciába, úgy beutazáskor útlevél ellenőrzés nélkül léphetnének a skót területre, de amennyiben Angliába kívánnának továbbutazni, úgy már szükség lenne útlevél ellenőrzésre a jelenleg még csak jelképes skót-angol határon az angol határrendészet embereinek (Peterkin, 2014).

Konklúzió

Konklúzióként elmondható, hogy a népszavazás sikere és sikertelensége esetén is meghatározó változásokat hozhat az Európai Unió számára. Amennyiben sikeres lenne a népszavazás, úgy más országokban is megerősödhetnek a függetlenségpárti mozgalmak, melyek közül több is már felvetette a népszavazás kérdését. Ezek pedig olyan az Európai Unió számára fontos országokat érintenek, mint például Spanyolország; ahol Katalónia és Baszkföld esetében is már régóta fennálló lehetőségként kezelik a Spanyolországtól való teljes elszakadást a komoly autonómia ellenére, vagy Olaszország, ahol az Északi-Liga elnevezésű párt vezetésével Padania térség függetlensége már úgyszintén a viták középpontjában áll egy ideje. Olaszországban ezen kívül Veneto tartományban szintén felmerült a népszavazás kérdése, de Belgiumban a flamand függetlenségpárti törekvések következtében akár az ország teljes kettészakadása is elképzelhető. Az Európai Unió számára ezért kiemelten fontos, hogy a skót népszavazás hogy végződik és ez alapján ki kell dolgoznia egy megfelelő stratégiát az ilyen helyzetek kezelésére. Skócia számára pedig lényeges, hogy ne kizárólag a meglévő olajvagyonra építkezve tervezze a jövőjét. A kizárólag olajra alapozott országok ugyanis rendkívül kiszolgáltatottak a nyersanyagpiaci változásoknak, és ha ezek negatív irányba változnak, akkor ez elsősorban a kisebb kitermelő országokat érinti súlyosan. Skócia előtt kell, hogy lebegjen Brunei példája, ami egy kizárólag az olajvagyonra épült állam, ahol az olajvagyon drasztikus csökkenése ellenére se építettek ki semmilyen más stratégiai ágazatot, ami képes lenne pótolni az így kialakult csökkenő bevételeket. Skóciában Alex Salmond pénzügyminisztere John Swinney azonban már fel is vázolta a lehetséges elképzeléseket ezzel kapcsolatban. Az általa 1000 milliárd fontra becsült olajvagyon Skóciának nem szabad felélnie, hanem a megújuló energiaforrások kiépítésébe kell fektetnie. Ugyanis a politikai függetlenség mellett épp ugyanennyire fontos a gazdasági függetlenség is. Skóciában ennek a sarokköve lehet, hogy piacvezetők legyenek a nyílt tengeri szélparkok területén. Ehhez minden lehetőség adott, mivel Skócia szélviszonyaival csak Dánia adottságai versenyezhetnek Európában. A tervek szerint Skócia 2020-ig 30 gigawattnyi megújuló

energiaforrást használó létesítmény kiépítésével teljes energiafogyasztásukat tiszta forrásból fedeznék. Az olajbevételekből kiépített kapacitásokkal Skócia állítaná elő a teljes európai szélenergia-termelés és az árapályerőművekből származó energiatermelés 25-25 százalékát, valamint a hullámerőművekből származó energiatermelés 10 százalékát. Ennek következtében az ország 2020 és 2030 között a GDP-jének legalább 20 százalékát ezekből a megújuló energiaforrásokból származó elektromos energia értékesítése adhatná. Ez pedig elegendő lehet arra, hogy egy önálló független Skócia a jövőben is hosszútávon sikeres maradjon.

Felhasznált források

Apáti Zsófia – Győri Szabó Róbert (2002): A kisebbségi nyelvek helyzete és oktatási rendszere Nagy-Britanniában. <http://www.prominoritate.hu/download/2002osz/Osz-Apati.pdf>. Letöltve: 2014.04.16.

Black, Andrew (2012): *Scottish National Party Profile*. <http://www.bbc.co.uk/news/uk-scotland-13315752>. Letöltve: 2014.04.16.

Grúber Károly (2000): *Macbethől Sean Conneryig. A skót nacionalizmus politikatörténeti vázlata*. Magyar Kisebbség – Nemzetpolitikai Szemle, VI. évf. 19. szám. <http://www.jakabffy.ro/magyarkisebbsseg/index.php?action=cimek&cikk=m000119.html>. Letöltve: 2014.04.16.

Harkányi Ádám Máté (2010): *A skót nemzet a devolúció előtt és után*. <http://www.mtaki.hu/data/files/82.pdf>. Letöltve: 2014.04.16.

Harmat Árpád Péter (2010): Az ipari forradalom története. <http://tortenelemklub.com/ujkor/a-19-szazad/326-az-ipari-forradalom-toertenete>. Letöltve: 2014.04.16.

Iván András – Kasnyik Márton (2013): *Fantazmagória lenne a független Skócia?* http://index.hu/kulfold/2013/11/29/fantazmagorianak_tartjak_a_fuggetlen_skociat/. Letöltve: 2014.04.16.

Johnson, Paul – Philips, David (2012): *Scottish independence: the fiscal context*. <http://www.ifs.org.uk/bns/bn135.pdf>. Letöltve: 2014.04.16.

Károly Sándor (2012): *Skócia lehet az új olajparadicsom.*
http://energiainfo.hu/cikk/skocia_lehet_az_uj_olajparadicsom.26888.html. Letöltve:
2014.04.16.

Macalister, Terry (2012): *Who would get the oil revenues if Scotland became independent?*
<http://www.theguardian.com/politics/reality-check-with-polly-curtis/2012/mar/02/oil-revenues-if-scotland-became-independent>. Letöltve: 2014.04.16.

MTI (2010): *Megállapodtak a skót függetlenségi népszavazásról.*
http://index.hu/kulfold/2012/10/15/megallapodtak_a_skot_fuggetlensegi_nepszavazasrol/.
Letöltve: 2014.04.16.

MTI (2012): *Skócia: irány a függetlenség?* <http://www.bumm.sk/74273/skocia-irany-a-fuggetlenseg.html>. Letöltve: 2014.04.16.

MTI (2013): *Skót függetlenség: Fantázia vagy realitás?* <http://www.magyarhirlap.hu/skot-fuggetlenseg-fantazia-vagy-realitas>. Letöltve: 2014.04.16.

Peterkin, Tom (2014): *Scottish independence: Border passport check claim.*
<http://www.scotsman.com/news/politics/top-stories/scottish-independence-border-passport-check-claim-1-3280801>. Letöltve: 2014.04.16.

Prohászka Géza (2010): *Újjászületett nemzet? A skóciai „devolúció” kialakulása a 20. század második felében.* Aetas, 25. évf. 2010. 3. szám.
http://epa.oszk.hu/00800/00861/00050/pdf/aetas_2010-03_052-066.pdf. Letöltve: 2014.04.16.

Lezárás dátuma: 2014.04.17.